

שיעור בהלכות ספירת העומר / שומע כעונה בספירת העומר

את הספירה וסגי שהוא עומד וכדעת הבית הלוי. ומש"כ בארחת חיים (תפילה פ"ז) בשם רב האי גאון שהיוצא תפילת שמו"ע מהש"ץ צריך לפסוע בעצמו ג' פסיעות בסיום התפילה, ולא יוצא בפסיעתו של הש"ץ, אינו תלוי בהגדרת שומע כעונה, דאף אם אי"צ לעמוד בתפילה יצטרך לפסוע, כי הש"ץ בפסיעתו כבר סיים התפילה, ואין מתייחס עתה כלום לשומע, לכן צריך לפסוע בעצמו, משא"כ העמידה בזמן התפילה.

אם יכול לסמוך על העונה שמבין הספירה
יא. במג"א (סק"ב) כתב דאם אין מבין לא יצא בספירה אף בלשון הקודש. והיוצא בשמיעה, יש לדון אם סגי שהאומר מבין, והיה מקום לומר שתלוי בידון זה, שאם העונה מקיים המצוה סגי שהוא מבין. אולם אינו כן, כמבואר במשנ"ב בהלכות מגילה (סי' תרצ ס"ק ג) בשם הפמ"ג, בדן שקוראין ללעזות בלע"ז, והוא שמבין הלשון, שלא סגי שהאומר מבין, אלא צריך גם שהשומע יבין, והסברא בזה שבאינו מבין אין האמירה של העונה מתייחסת אליו כלל, ולכן אף אם יוצא בעניה של פלוני כבית הלוי, לא יצא כשלא מבין.

הברכה במצוה שאפשר לקיים ע"י שליח
יב. ידוע חילוק הר"ן (פסחים ז') דכל מצוה שאפשר לקיים ע"י שליח מברך בנסיח על מצוות. ומה שא"א לקיים ע"י שליח, מברך וצונו להניח וכי"ב. והקשה דבספירת העומר מברכים על ספירת וא"א לקיימה ע"י שליח, ותי' כיון שכבר קרב העומר, משה"ה מברך לשון שבער על. וכן הקשה בקריאת המגילה דא"א לקיימה ע"י שליח ומברכים על קריאת מגילה, ותי' שאפשר לצאת ע"י אחר. ופשוטו כוונתו דיוצא ע"י שומע כעונה, ולכא"ז נראה דלומד כביה"ל דיוצא ע"י שמיעתו, ומעשה המצוה מקיים מי שעונה, לכן נחשב כמצוותו דאפשר לקיימן ע"י שליח, משא"כ לחזו"א, הוא עצמו מקיים המצוה דשמיעתו מחשיבתו כעונה. ויש לדייק מהר"ן דסובר שא"א לצאת ספירת העומר ע"י שומע כעונה, דא"כ יכול לתרץ כמו בקריאת מגילה, דאפשר לצאת ע"י אחר. אולם באמת אינו ראי' [וכן נראה כוונת מ"ר הגרש"ל בשלמי מועד] דכבר ביארנו סברת המג"א הדשומע צריך להבין, דספירה הוא דבר שכל, דיועד וסופר הימים וכמ"ש הדבר אברהם, ולכן כל שלא מבין לא עוזר מה שסופר בפה, ומשה"ה למד הר"ן דגם שיוצא ע"י אחר מקיים המצוה בעצמו בידעתו והבנתו, ולא נחשב שיוצא ע"י אחר [משא"כ בקריאת מגילה דבלה"ק הרי א"צ להבין, וכמו שכתב רש"י במגילה דענינו הוא פרסומי ניסא].

שומע כעונה בלשם מצת מצוה
ואגב נשאלה שאלה [ולא באפיה לשלנו] במי שעסק בגיבול המצה ולא אמר לשם מצת מצוה, כיון שסמך על האחרים שאמרו וכיון לצאת לשם מצת מצוה, ושאלו אם שייך פה שומע כעונה ויש בזה צדדים לכאן או לכאן, ובאשל אברהם (סי' תס) נקט שלא אומרים בזה שומע כעונה. ולכתחילה בוראין צריך לומר בפיו, כמבואר בש"ע (תנו א) והוא מהמהר"ל (הלכות אפי מצות ו, והביאו בדרכ"מ אות ב) שלכתחילה לא סומכים על השיטות שסתמא לשמה אלא צריך לומר זאת בפיו.

ובביאה"ל (ריש ת"ס ד"ה וקטן) כתב דהמנהג שבעל המצות מזכיר לעוסקים במצות לשם מצת מצוה, משמע שלא חזרו ואמרו בעצמם. אך אינו ראי', דאפשר שהוא מדין גדול עומד ע"ג, שהוא בעה"ב.

קבלת התורה התדבקות בהקב"ה ע"י התורה
מתן תורה היה התגלות של האור האלוקי הענלם והמופשט, בתוך העולם השמימי. אורו של הרבש"ע התגלה בתוך העולם החומרי. ע"כ אמרינן במתניתין יום חתונתן זה מתן תורה. היינו ההתקשרות לעולם

ק"ש דלמ"ד א"צ כוונה יצא אף שלא כיון לצאת. ופשוט שכל מחלוקתם שכלומד ואומר היום כך וכך, אכן יודע שהיום הוא כך, דאל"כ הוא מתעסק בעלמא ובוודאי לא יצא [אף לולי חידושו של הדב"א הנ"ל], וכמו שכתב הר"ן בשם הרא"ה דהאוכל מצה ולא ידע שהוא מצה או שהוא פסח, הוי מתעסק ולא יצא יד"ח.

השומע מהש"ץ בסתמא אם יוצא בעצמו
ה. דעת הגר"ז (תפ"ט ז"ב) דיוצא בשומע כעונה, וכתב שם דהסופר לעצמו, צריך לכוון להדיא לא לצאת מהש"ץ, דבסתמא יצא גם בלא כוונה דמצוות אין צריכות כוונה. או שהש"ץ יכוון לא להוציא את מי שסופר לבד. ואפשר שלכן נהגו הרבה מקומות לכבד את הרב בספירה, שיועד לכוון שאינו מוציא הסופרים בעצמם, אך הש"ץ לא תמיד יודע לכוון כן.

גדר שומע כעונה
ו. ידועה פלוגתת הבית הלוי והחזו"א אם כהן יכול להוציא את חבריו בברכת כהנים, מדין שומע כעונה, שייחשב לו כאילו הוא ביד. דעת הביה"ל (סוף בראשית) דא"א, כיוון דבעינן קול רם וס"ל שבשמיעתו הרי הוא כעונה כיון שהאומר עונה גם בשבילו ויוצא באמירתו, אך אצלו זה אמירה בשקט, ולא עדיף ממברך ממש בל להשמיע בקול. ודעת החזו"א (או"ח כט ג) שיכול להוציא, דאין הפ' שהוא עונה בשבילו, אלא שעי' השמיעה מצטרף לדיבור חבריו, וקול רם הוא תנאי בדיבור, ואכן הדיבור היה בקול רם, והוא יוצא בשמיעתו המצטרפת לדיבור.

אם מצוה לומר בעצמו
ז. ולכא"ז נפק"מ שלדעת הבית הלוי, כיון שצריך להיות 'עונה' אלא שפלוני עונה בשבילו, אזי מצוה בו יותר מבשלוחו, ועדיף שיאמר לבד מאשר לצאת בשמיעה, אולם לחזו"א אכן עושה זאת בעצמו, במה ששומע ומצטרף לדיבור של חבריו.

ובאמת הגר"ז בהלכות קידוש (סי' רע"ג ו) כתב שטוב שיקדש בעצמו מאשר שיצא בשמיעה, וכ"כ בעולת שבת (שם). מאידך בארצות החיים (סי' ח) נראה שלא שייך פה מצוה בו וכו', וכן נראה דעת המשנ"ב (שם ס"ק כ) שכתב שאם אין המקדש יוצא בקידוש, עדיף שהשומע יקדש לבד ולא יצא ממנו, משמע שאם אכן גם המקדש יוצא, אף לכתחילה יוצא בשמיעה.

שיומע ברכת הגומל
ח. ובהגהות רעק"א (סי' ריט) כתב שברכת הגומל א"א לצאת שומע כעונה, אלא א"כ יענה אמן, כיון שנוסח הברכה 'שמעלני' הולך על האומר לחוד, וזה סברת הביה"ל, שהעונה מוציא את השומע בעניינו, וגמלי' הולך על עצמו, אך לסברת החזו"א דיוצא בשמיעה המצטרפת לעניה, כיון ששומע שגמלני שפיר דמי.

היוצא בשמיעה אם צריך לעמוד
ט. ואפשר דאף הפלוגתא אם יוצא בספירה בשומע כעונה תליא בזה. שלסברת הביה"ל, אכן רק אחד עונה וסופר, וחסר בספירה לכא"א, אך לחזו"א הוא סופר בעצמו ע"י השמיעה, ולא חסר בספירה לכא"א.

היוצא בשמיעה אם צריך לעמוד
י. כמ"כ נפק"מ אם השומע צריך לעמוד בספירה, שלסברת הבית הלוי, א"צ לעמוד, כי האומר והעונה מקיים את המצוה עבורו, והוא אכן עומד, אך לחזו"א, הוא עצמו מקיים בשמיעה, וצריך לעמוד. וביביאה"ל (שם) הביא דברי הר"ץ גיאות שבמוצ"ש שנהגו לשבת ביה"ה נועם, א"צ להטריח הציבור לעמוד בספירה שיוצאין בשמיעה מהש"ץ, מבואר שסובר ששומע כעונה א"צ לעמוד, שגדר הדבר שהעונה עושה

א. בגמ' במנחות (סה:) ת"ר וספרתם לכם, שתהא ספירה לכל אחד ואחד. ונחלקו מאי קאתי לאפוקי [והאריך בזה בבאור הלכה תפ"ט א' ד"ה ומצוה], ו"א שבא ללמדנו שכל צריך לספור בעצמו ממש, ו"א לצאת בדרך שומע כעונה, וכן דעת הלבוש (שם) והוסף שאף בעונה אמן לא יוצא יד"ח, וכ"כ חק יעקב שם בשם האגודה. וכ"מ ברי"ף (סוף ערבי פסחים) דכתב, וספרתם לכם כל אחד ואחד מונה לעצמו. משמע שהוא להוציא בדרך שומע כעונה. וכ"מ בטור והשו"ע דכתבו ומצוה על כל אחד לספור לעצמו.

ו"א דבא לומר שהמצוה מוטלת עכא"א, ולאפוקי ספירת יובל שהוא מצוה על הב"ד לספור, וכן נראה דעת רש"י ותוס' במנחות שם [לשון רש"י שכל צריך לספור] וכן ברמב"ם (תמידין ומוספין ז' כד) שכתב מצוה זו ע"כ איש משראל ובכל מקום ובכל זמן וכו', וכ"פ שם בדבריו ברד"ב ובמעשה רוקח, שבא לאפוקי מספירת יובל שהוא מצוה המוטלת על ב"ד. וכן נראה ברא"ש ערבי פסחים (סי' מ) וכ"כ בפר"ח להלכה דבוודאי אפשר לקיים ספירה בשומע כעונה, דלא באו לאפוקי אלא כספירת יובל, והוסף דמה שהביא החק יעקב מהאגודה, הוא ט"ס, והעיקר שאפשר לצאת.

ב. ולדעות שדורשים זאת להוציא שומע כעונה, כתב באליה רבה דמוספרתם לכם אכן נדרש להוציא ספירת יובל, ודורשים גם מנצ"ש וספרתם לכם ולקחתם לכם, שתהא לקיחה לכל אחד ואחד, ואף ספירה כן. ובפמ"ג כתב, שוספרתם בלשון רבים אנו למדים שהוא על כל אחד, ודלא כיוכל שכתוב 'וספרת לך', ולכך דרשין להוציא שומע כעונה.

ובוודאי אין כוונתם להמציא דרשות מעצמם, אלא דהתקשו בגמ' דס"ס בא להוציא מספירת יובל, שצריך כאן ספירה לכ"א, ומנלן גם להוציא משומע כעונה, ולכן פ' שהגמ' דורשת לגז'ש, או מתיבת 'לכם' ואכן בא לאפוקי גם מספירת יובל וגם משומע כעונה.

ספירה ענינה ידיעת מנין היום
ג. ואפשר ליתן טעם שלא יועיל שומע כעונה, ע"פ מ"ש הדבר אברהם (ח"א ל"ד) ליישב קו' הבעה"מ (סוף ערבי פסחים) למה לא סופרים בחז"ל כספיקא דיומא, היינו שכל יום יספרו שתיים, שמה הוא שלישי ושמה רביעי. ויישב הדבר אברהם שענין ספירה הוא הידיעה כמה הוא היום, ולכן לא שייך ספירה מספק, כי בזה אינו יודע כמה היום. ולפ"ז כתב שם דהנמצא במדבר ואינו יודע מנין הימים, לא יועיל לספור מספק שמה הוא כך או כך, דכל ענין הספירה הוא הידיעה. ובה ביאר סברת המג"א דאף בלשון הקודש אין יוצא באינו מבין, אף שבתפילה וק"ש אינו כן, אך כאן שהמצוה הוא הידיעה כמה הוא היום, כל שאין מבין לא ספר. וא"כ אפשר, דשומע כעונה נאמר בהלכות 'דיבור', אך ספירה שמצוותה היא הידיעה שבאה לידי ביטוי בדיבור, אולי בזה לא מהני שומע כעונה.

ואפשר שגם הבעה"מ מודה שהמצוה הוא לדעת, ובאמת הטועה במדבר לא יכול לספור, ומה שהקשה לספור כספיקא דיומא, כי א"ז ספק כמה היום, אלא ספק מאיה יום התחיל הספירה, אם מיום זה ואזי הוא כך, ואם מלמחרתו הוא כך, וחשיב זה ידיעה.

המונה את מנין היום תוך כדי לימודו
ד. ובהלכות קטנות (ק"ז) כתב דהעוסק בהלכות ספירת העומר, ואמר בלימודו את ספירת היום שעומד בו, לא יצא יד"ח. דאף דקיי"ל דמצוות אין צריכות כוונה, כיון שעוסק במצוה אחת של ת"ת ודואי נעקר הכוונה של הספירה. ובערוך השולחן נחלק עליו מדברי הגמ' בברכות (יג.) היה קורא בתורה והגיע זמן

עומדים לפני מתן תורה. איני ראו לדבר בזמן כזה, אבל היות וביקשו, אזי נאמר איזו נקודה.

מתן תורה בפועל בכל שנה וצריך לזה הכנה
כתב במעשה רב, ההנהגה של הגר"א זיע"א, תיכף אחר הפסח ישב ללמוד בפרישות גדול למאוד, ואמר שהם ימי הכנה לקבלת התורה עד שבועות. רואים כאן את המושג של הכנה לקבלת התורה. ויסוד הדבר, כי שבועות הוא באמת מתן תורה. לא זכר לקבלת התורה, ממש התחדשות של מתן תורה.

וכמו שהאריך בזה"ה בפר' אמור [צ"ז ע"א] ז"ל, ישראל כד הוו במצרים הוו ברשותא אחרא והוו אחידן במסאבותא כאתתא דא דכד היא יתבא ביומי דמסאבותא וכו'. אופ הכא כיון דעאלו בחולקא קדישא פסקא מסאבו מנייהו ואמר קודשא רבך הוא מכאן ולהלאה חושבנא לכיתוא, וספרתם לכם, לכך דייקא כמה דאת אמר וספרה לה שבעת ימים לה לעצמה, אף הכא לכם לעצמכם ולמה בגין לאתדכאה במיין עלאין קדישין ולבתר למיתא לאתבתא ביה במלכא ולקבלא אורייתיה. ומסיים הוזה"ה, כדן מכריזי עליה ואמרי ואני זאת בריתי אותם אמר יי' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתו בפ"ך וגו'. דהיינו כי בפועל מתן

תורה אשר נדרש הכנה אליו. ובילקוט [יטרו, רמז רע"א] ז"ל, אמר הקב"ה לישראל, בני היו קורין את הפרשה הזו בכל שנה ואני מעלה עליכם כאלו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה שנאמר ביום הזה באו מדבר סיני.

הגשמי, לעולם העשייה. כמבואר בגמ' בפסחים מ"ט ע"ב שהתורה נקראת מאורסת לכל אחד משראל.

כל אחד מישראל זכה שהשרש העליון של נשמתו נמצא באות אחת בתורה, ובגשפ החיים מאריך בה.

פעם הראשונה שנגלה השי"ת בעולמות התחתונים היה בהר סיני. אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו. עניין זכירת מעמד הר סיני, שהאדם יזכור את ההשקפות של הקב"ה עם כלל ישראל.

אז נפתחו שבעה רקיעים כמשאחז"ל, והקב"ה אמר אנוכי ה' אלקיך. אנוכי, פירושו גילוי עצמותו ית"ש. וזה בשביל למסור את התורה לכלל ישראל.

זהו גילוי עצמו ית"ש כביכול. כמשאחז"ל [שמו"ר ל"ג א'] אמר הקב"ה לישראל נמכרתי לכם תורתו כביכול נמכרתי עמה. ובגמ' שבת [ק"ה ע"א] אנוכי נוסריקון אנו נפשי כתיבת יביית. וכמ"ש שהזה"ק [ח"ב צ' ע"א] מאן דזכי באורייתא זכי בשמא קדישא, ר' יוסי אמר בקוב"ה ממש.

ובכדי להעמיד שמו של הקב"ה בתוכנו, צריכים ללימוד התורה. וכמ"ש בזוה"ק [ח"ג יג ע"א] ז"ל, הוא מאן דזכי וקם בפלות לילא למלעי באורייתא, קוב"ה אצית ליה וכו', וההיא איילתא מתעטרא ביה בההוא בר נש וקמת קמי מלכא ואמרת חמי במאי ברא אתינא לקמך במאי ברא אתערנא לגבך.

העניין של תבטלה שנה וקללותיה קודם עצרת

ידועה הגמ' במגילה [ל"א ע"ב], תניא רשב"א אומר, עזרא תיקן להן לישראל שיהיו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבתשנה תורה קודם ר"ה. מ"ט אמר אביי ואיתימא ר"ל כדי שתכלה השנה וקללותיה. אטו עצרת ראית השנה היא, איך עצרת נמי ראש השנה היא, דתנן ובעצרת על פירות האילן.

וצ"ב הלא גם בסוכות נידונים על המים ובפסח נידונים על התבואה, ומדוע דווקא בשבועות שנידונים על פירות האילן תקנו התוכחה.

זמן מתן תורתנו – והלא קיי"ל בז' ניתנה תורה

בתפילה מזכירים זמן מתן תורתנו. ותמנה בראשונים [הרי"ז בתשובה צ"ו ועוד] הלא הוא פלוגתא בגמ' שבת ז' קיי"ל כריב"י שתורה ניתנה בז' בסיוון ביום י"א לספיח"ק. וא"כ איך אומרים בו' בסיוון זמן מתן תורתנו, ולא ניתנה התורה בו' סיוון.

ובירושלמי [ר"ה ד' ח'] ר' מרשיא בשם ר' אידי בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא אמר להן הקב"ה כיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אתן כאילו לא חטאתם מימכם. והנה הקרבן מקריבים אותו ביום חג השבועות, ושבועות הלא איננו יום מתן תורה, וממה כיון שקבלתם עליכם עול תורה.

וכן הגמ' בפסחים ס"ח מר בריה דרבנא כולה שתא הוה יתיב בתעניתא, לבר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכיפורי, עצרת יום שניתנה בו תורה. והרי שבועות אינו יום שניתנה בו תורה.

ולפ"כ בגמ' שם, אמר ר"ה הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם. מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא.

ואיך יתיישבו הדברים, מחד גיסא קיי"ל שהתורה ניתנה בז' לספיח"ק העומר, בז' בסיוון, ומאידך גיסא סדר שניתנה ביום של שבועות.

זמן מתן תורתנו הוא מתן תורה שבכל שנה

וביאור הדברים הוא, כי כדאמרין בגמ' שם הרבש"ע רצה לתת התורה ביום החמישים. ומשה רבנו הוסיף יום אחד ומדעתו וע"כ התורה באמת ניתנה ביום החמישים ואחד ז' סיוון. אבל ההשפעות של מתן תורה לדורות, הכל כפי שהיה ברצונו ית"ש מעיקרא.

א"כ הנוסח זמן מתן תורתנו הוא מתן התורה שמתחדש מידי שנה, שיש בו את כל ההשפעות, כאילו זהו אותו יום ממש שניתנה בו תורה.

תורה אין סוף לעמקוּתה. יש לשון בקדמונים הארז"ל, כשם שהקב"ה אין סוף כך תורתו אין סוף. אבל עיקר החידוש וההוספה הוא בתורה שבעל פה.

וכמ"ש במדרש תנחומא [נ"ח ג'] ולא קבלו ישראל את התורה עד שכפה עליהם הקב"ה את ההר כנגינת, ואם תאמר על התורה שכתב כפה עליהם את ההר והלא משעה שאמר להן מקבלין אתה את התורה, ענו כולם ואמרו נעשה ונשמע מפני שאין בה גייעה וצער והיא מעט. אלא על התושבע"פ שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות והיא עזה כמות וקשה כשאל קנאותה, לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו.

ממילא זמן מתן תורה, ההשפעה הגדולה, מכוחה האדם נכחו לחפש ולהוסיף, זהו בעיקר בתושבע"פ.

אמנם זהו רק אחרי שקיבלו את התושבע"פ ברצון. וכמ"ש חז"ל הדור קבלוה מאבה ביימ מרדכי ואסתר. ורק אז ניתן להם את ההשפעות של מתן תורה של יום החמישים לספירת העומר.

סדר התפילה נתקן בבית שני ע"י עזרא, והיה אחר שקיבלו ברצון, וע"כ תקנו להזכיר זמן תורתנו.

ומה שבעצרת ל"כ חטאת. הנה עד בית שני לא היו צריכים לחטאת כי נטהרו לגמרי בימי הספירה כמ"ש מהזוה"ק. אבל בבית שני הוצרכו לזכות מתן תורה שקבלו באבה. גם הא דאמרין בעצרת הכל מודים דבעינן נמי לכם, י"ל לפ"ז דהוא מבית שני ואילך.

זהו המקור לד' השל"ה כי שבועות הוא יום דין וליישוב התמיהה בגמ' במגילה מאי שנא בעצרת דבעינן שתכלה שנה וקללותיה קודם עצרת. הנה ידועים דברי השל"ה, כי מה שאמרו בעצרת נידונים על פירות האילן, היינו אילן הנשמות. והביא כן מהתולעת יעקב, ולא כתב מקור לזה. אמנם מקורו ודאי מגמ' זו שמתבאר בה שהוא יום דין. והיינו כי הוא יום דין על הנשמות. ובה שני משאר רגלים.

הוא על התורה שבעל פה

וכתב המב"י בהקדמה לקרית ספר, כי כשם שתורה שכתב נכתבת על העור, כך התושבע"פ נכתבת, משמעול בה יוגע בה, על נשמות ישראל. וזהו עניין פירות אילן הנשמות, התושבע"פ.

וכמ"ש הטור [או"ח קל"ט] אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו, פירוש תורת אמת היא תורה שכתב, וחיי עולם נטע בתוכנו היא תורה שבע"פ. והיינו נטיעה, שמוציאה פירות.

וע"כ קוראים פרשת בחוקותי. כי כל התוכחות והברכות של פרשת בחוקותי הכל תלוי בעמל התורה. בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה. אם לא תשמעו לי, להיות עמלים בתורה.

בזוה"ק מאריך לבאר כי כל הפרשה והתוכחות על תושבע"פ. ועל כן קוראים את הפרשה של בחוקותי לפני שבועות, לקבלת התורה ברצון, להעמיד כמה ברכות יש בעמל התורה, וח"ו בהיפוכו.

ובזה יש ליישב מה שהק' באחרונים ע"ד הגמ', בני מערבא שסיימו את התורה לשלוש שנים, איך יתקיים אצלם, תכלה שנה וקללותיה. ארץ ישראל היא בבחינת מלכות, וע"כ בא"י קיבלו את התורה שבע"פ ברצון. רק בחז"ל, דור המדבר לא היו מבחינת מלכות כידוע, וע"כ לא רצו לקבל התורה. וממילא בארץ ישראל לא ה' צורך לקיים תכלה שנה וקללותיה.

עניין שתי הלחם חמץ ואין נקריבים ע"ג המזבח

אחר כל ההכנה בימי ספירת העומר, התורה אומרת והקרבנם מנחה חדשה לה'. ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרונים סולת תהינה חמץ תאפנה ביכורים לה'.

ומדוע באים חמץ, גם למה אין בהם הקרבה רק דין תנופה לפני המזבח. וכתב הרמב"ם כי זו הודאה לה' כי חוקות קציר שמר לנו, ובתורה בא לחם חמץ. אמנם בתורה באים שלושים חלות מצה, ולמה בשבועות מביאים רק חמץ.

כוח האש לזכר החומר

בגילוי הסנה למשה רבינו, כתיב והנה הסנה בוער באש. וכדאי' בחז"ל היה באותו מקום של מתן תורה.

ומה מורה הסנה בשייכות למתן תורה במקומו. ואמנם גם במתן תורה כתיב, והנה בוער באש עד לב השמים.

עניין בוער באש. הסנה בוער באש והנה בוער באש. הוא מה שאמר הקב"ה למשה' בהוציאך את העם ממצרים תעבדו את האלוקים על ההר הזה.

טענת מרע"ה היתה שישראל לא השלימו את זיכור החומר עבורו ירדו למצרים, ואין יוכלו לצאת. אמר לו הקב"ה, בהוציאך את העם תעבדו את הא' על ההר הזה, מה שלא נשלם ע"י השעבוד וישלם במתן תורה.

ההר בוער באש, כמשאחז"ל מפי הגבורה שמענו קולות וברקים. ויחדר כל העם אפי במחנה. ביטול החומר יגמר במעמד הר סיני.

האש הזאת באה ע"י ההכנה בימי הספירה

כל ימי העומר, ההכנה לקבלת התורה, בנויה על הדבר הזה. ימי העומר הם ימי דין, זמן של שלטון הגבורה. בצורר המור כתב שע"כ אין מברכים שהחינו על ספירת העומר כי הוא ע"כ של גבורות.

בכח הגבורה שהתגדלה בימי ספירת העומר לבנות את כוח האש להכשיר את כלל ישראל למתן תורה.

ביאור הדברים. במה שהיה ביציאת מצרים באופן כללי, ולמעשה זה נוגע בכל שנה לכא"ה באופן פרטי. כלל ישראל ירדו למצרים לתקן את חטאי דור המבול, דור אנוש, דור הפלגה ודור סדום. להוציא את זוהמת החטאים שלהם. בהר סיני פסקה זוהמתם.

והאופן הזה, כפי שהמשנה אומרת בהעלאת כלים, כל שתשמישו בצונו ידחנו בצונו. דור אנוש חטאם ה' ע"ז, ונקרא שתשמישו בצונו, קרירות. כל המשגל של ע"ז, כמו בעמלק אשר קרן בדרך. חטא של אמונה הוא במוח. ובא לקרר ולצנן. וע"כ כמשאחז"ל עונשם שהאקיינוס הציף שליש העולם, בבחינת ידחנו בצונו. דור ההפלה חטאם היה קרירות בבין אדם לחבירו, וע"כ נפוצו ע"פ כל הארץ.

דור המבול נידונו ברותחין, כי עיקר חטאם היה בחמין. וכל שתשמישו בחמין נידון ברותחין. ומי שתשמישו באש עצמה צריך ליבון. באנשי סדום כתוב בעונשם אש וגפירת. כיון שהיה תשמישו באש.

שלושת חלקים אלו, מים ורותחין ואש, כלל ישראל היו צריכים להשלים הוצאתם. כשכלל ישראל עברו בים סוף קיימו מדיחו במים. כשהמשיכו במדבר בענני כבוד, בעמוד אש וענן, עם חדרה ויראת הרוממות, קיימו תשמישו בחמין. ובהר סיני, בוער באש, כאן יצאה הזוהמת של חלק האש.

ולכן התורה ניתנה באש. וכל ימי הספירה כמ"ש מחלק הגבורה, כי בכוח הגבורה להוציא את החיסרון באמונה, את החיסרון בבין אדם לחבירו, את העברות שבאש אצל האדם, ובאופן כזה הם הגיעו למתן תורה. הנוסח של היה"ר אחר ספירת העומר, לטהר נפשות עמך ישראל מזוהמת. ע"י הגבורות שאנחנו ממשיכים בספירת העומר, נפעלת הטהרה.

ההכנה לקבלת התורה בזה שנעבוד על עצמנו, לתקן עצמינו בשלושת החלקים.

זהו העניין שמביאים בשבועות שתי הלחם חמץ. חמץ מורה על יצה"ר, השאור שבעישה, ועל כל התורה אומרת להרחיק את החמץ כל ימי הפסח.

אבל עדיין לא נטהרו מהחלק של הבליעה בחמין, והחלק של הבליעה באש. וזה נטהר באש ע"י עבודת ימי ספירת העומר.

אז מביאים שתי הלחם חמץ, ומניפים אותם תנופה לפני ה'. חלק חמץ, החומריות, בשלושת בחינותיו. מכניסים אותו לקדושה. [וכמ"ש הרמב"ן שהחמץ בא בקרבן תודה, כי הנס בא ע"י איזו סיבה של חטא גורמה לדבר זה שהיה צריך להינצל ממנו, ע"כ צריך גם את חלק החמץ].

הדברים ארוכים וקיצרנו בזה, אבל עכ"פ נלמד מזה, שההכנה לקבלת התורה היא בעמל התורה, וכמ"ש מהזוה"ק המלכות תאמר לקב"ה ראה איך בניך עמלים בתורה. וצריך עם הלימוד גם את הזיכור. שהאדם יזכך את מידותיו ורצונותיו, וע"ז מעמיד עצמו לקבלת התורה.

עניין רז שמלאכי השרת משתמשים בו

הגמ' בשבת פ"ח, אר"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה מי גילה רז זה לבני שמלאכי השרת משתמשים בו. וצריך להבין, מהו הרז בלשון 'נעשה ונשמע' שמלאכי השרת משתמשים בו.

המהלך כותב [גמ' בראשית ח"ב ב' וז"ל, ענין המלאך הוא השליחות, ולכן נקרא מלאך לשון שליחות, ושמות המלאכים אשר לפי השליחות נשנתלחו. לכן שם מלאך אחד עושה שתי שליחויות היה מלאך אחד שני מלאכים. וכן אם שני מלאכים עושים שליחות אחד היו שני מלאכים מלאך אחד. אחרי שעיקר עצמות המלאכים השליחות, שלזה הם נבראים לעשות שליחות בוראם, ע"כ.

השליחות היא כל מציאות המלאך. וע"כ אינו יכול לומר נשמע ונעשה, נשמע פירוש אשמע ואחליט, וזה לא שייך במלאך, מציאות המלאך זה חלק הנעשה. ולכן שמו לפי שליחותו, כי שמו מורה על מציאותו.

זהו שאמרו מלאך אין לו עורף רק פנים. פנים מורה על עשיית הרצון, יאר ה' פניו אליך. עורף מורה על סירוב, עם קשה עורף. ומלאך אין לו כוח לסרב. כשהקב"ה נתן התורה לישראל, והשיבו נעשה ונשמע. גילו בזה שאין שום מציאות בלי תורה. בלי תורה אין קיום. ונעשו כמלאכים שכל מציאותם קיום רצון ה'.

כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה

הרמב"ם כותב, [ת"ת א' ח'] כל איש מישראל חייב בת"ת בין עני בין עשיר בין בעל יסודין וכו'. והנה בשום מצווה מרמ"ח מצוות עשה לא מציאנו שהרמב"ם יפרט שחייב לקיים בין עני בין עשיר וכו'.

והביאור, כי בשאר מצוות אמרינן אונס רחמנא פטריה, ויחשב לעשות מצווה ונאנס ולא עשה מעלה עליו כאילו עשה. אמנם בלימוד התורה, אין לו לאדם שום חיות בלי לימוד תורה. הרי זה כמי שהיה אנוס ולא יוכל לשאוף אוויר. הלא בלא אוויר אין לו חיות. אין פה מושג של פטור. וכפי שאומרים בתפילה, כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה, שבהכרח נהגה יומם ולילה, כי אין לנו חיות בלעדי זה.

ובא הרמב"ם להדגיש שהחיות היא בלימוד עצמו, לא מצד לקיים, עצם הלימוד עצמו, עמל התורה זה גופא החיים. לכן המשיך וכתב עד אימתי חייב ללמוד תורה עד יום מותו, ומאי קמ"ל. היינו אינ"פ שביום מותו כבר לא יבוא לידי מעשה, עצם הלימוד זהו החיים.

וסיים הרמב"ם שכל זמן שלא ינסוק בלימוד הוא שוכח. והוא כדאמרין במגילה י"ח בדברי תורה כתיב התעייף עיניו בו ואינו ופרש"י שם אם תכפול עיניך ממנו הרי היא משתכחת ממך כחרף עין. תורה היא שכל אלוה-ה ממעל, וצריך סייטתא דשמיא שיתפס באדם שזוכרו, כדאמרין לאוקמי גיטא סייטתא דשמיא בעל. כל הכוח של התורה כשהיא שנתפסת באדם, וכמ"ש מתן תורה היה הגילוי הראשון שהרבש"ע כביכול חיבר עצמו לעולם.

זהו התעייף עיניו בו ואינו. בהיחס הדעת הוא מפריד את עצמו ח"ו מהרבש"ע. זה ביטול של חיות האדם. וזה צריך לדעת בכל שנה כשגמעי מתן תורה, וכמ"ש מתן תורה זה כפשוטו, מתן תורה של כל שנה.

כפי מה שנעמיד ונחזק את עצמינו בימים שנשאר לנו עד למתן תורה. כפי שנתחזק את עצמנו במתן תורה עצמו בחלק של עמל התורה שזה החיות, שזה מקשר אותנו, לקדושה בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא. כך נזכה בעז"ה, למתן תורה בכל פרטיו.

נכתב בדרך אמירתו ע"י הרה"ג י.ש.מ.
ניתן לקבל את הגיליונות בכתובת 6564436@gmail.com